

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

شاخص شکاف جنسیتی ۲۰۲۰ در ایران و جهان

گزارش شاخص جهانی شکاف جنسیتی ۲۰۲۰ یک نمای کلی از وضعیت فعلی شکاف جنسیتی جهانی و تلاش‌ها و بینش‌ها برای کاهش این شکاف را تحت ۴ زیرشاخص ارائه می‌دهد. مطابق نتایج گزارش اخیر مجمع جهانی اقتصاد، فاصله جنسیتی در جهان نسبت به سال گذشته اندکی کاهش یافته است، اما برای رسیدن به برابری کامل و با فرض حفظ سرعت فعلی، به ۹۹٫۵ سال زمان نیاز دارد. در میان چهار زیرشاخص شکاف جنسیتی جهانی، شکاف توانمندسازی سیاسی بیشترین نابرابری جنسیتی را داشته و پس از آن زیرشاخص فرصت‌ها و مشارکت اقتصادی قرار دارد. بر اساس نتایج این گزارش، ایران ۱۴۸ امین کشور جهان در شاخص جهانی شکاف جنسیتی بوده که عملکرد آن نسبت به سال قبل ۶ پله تضعیف شده است. ایران در زیرشاخص‌های بهداشت و بقا و دستیابی به امکانات آموزشی کمترین شکاف جنسیتی و در زیرشاخص‌های توانمندسازی سیاسی و فرصت و مشارکت اقتصادی بیشترین شکاف جنسیتی را دارد. در ادامه، اهم یافته‌های گزارش شاخص جهانی شکاف جنسیتی و تغییرات این شاخص در ایران ارائه می‌شود.

تسکیننده: طاهره کریمی دستمالی

دی ماه ۱۳۹۸

مقدمه

برابری جنسیتی بر رشد و پیشرفت اقتصادها تأثیر اساسی دارد. توسعه و به کارگیری نیمی از استعدادها موجود در جهان تأثیر بسزایی در رشد، رقابت و آمادگی اقتصادها و مشاغل جهان در آینده دارد. بدین منظور، مجمع جهانی اقتصاد شاخص شکاف جنسیتی را در چهار زیرشاخص برای کشورهای مختلف جهان محاسبه نموده و آن‌ها را بر حسب نابرابری‌های جنسیتی طبقه‌بندی می‌کند. این شاخص به منظور ایجاد آگاهی جامعه جهانی در مورد چالش‌هایی که شکاف‌های جنسیتی ایجاد می‌کنند و همچنین فرصت‌هایی که در هنگام بسته شدن این شکاف‌ها ایجاد می‌شوند، طراحی شده است. رتبه‌بندی این شاخص ابزار مؤثری برای محک پیشرفت کشورها محسوب می‌شود. گزارش اخیر مجمع جهانی اقتصاد نشان می‌دهد که با حفظ سرعت پیشرفت فعلی، برابری جنسیتی در جهان تا ۹۹٫۵ سال دیگر هم حاصل نخواهد شد.

شکل ۱- چارچوب شاخص جهانی شکاف جنسیتی - ۲۰۲۰

زیر شاخص فرصت و مشارکت اقتصادی

زیر شاخص دستیابی به امکانات آموزشی

زیر شاخص بهداشت و بقا

زیر شاخص توانمندسازی سیاسی

شاخص شکاف جنسیتی جهانی

گزارش اخیر مجمع جهانی اقتصاد به بررسی ۱۵۳ کشور (۱۴۹ کشور مشابه سال قبل و ۴ کشور جدید)، رتبه بندی و مقایسه منطقه‌ای آن‌ها در شاخص شکاف جنسیتی ۲۰۲۰ می‌پردازد. اهم یافته‌های این گزارش عبارتند از:

۱- مطابق نتایج گزارش، شکاف جنسیتی جهانی نسبت به سال گذشته اندکی بسته شده است، اما برای رسیدن به برابری کامل با فرض حفظ سرعت فعلی، هنوز هم به ۹۹٫۵ سال زمان نیاز است. مطابق نتایج این گزارش همبستگی شدید بین شکاف جنسیتی یک کشور و عملکرد اقتصادی آن وجود دارد و سیاست‌گذاران باید توجه داشته باشند که کشورهایی که می‌خواهند رقابت‌پذیری خود را حفظ کنند، باید برابری جنسیتی را به بخشی مهم در توسعه سرمایه انسانی ملت خود تبدیل کنند. به ویژه، یادگیری بین کشورها و همکاری‌های عمومی و خصوصی درون کشورها از عناصر اساسی برای بستن شکاف جنسیتی خواهند بود.

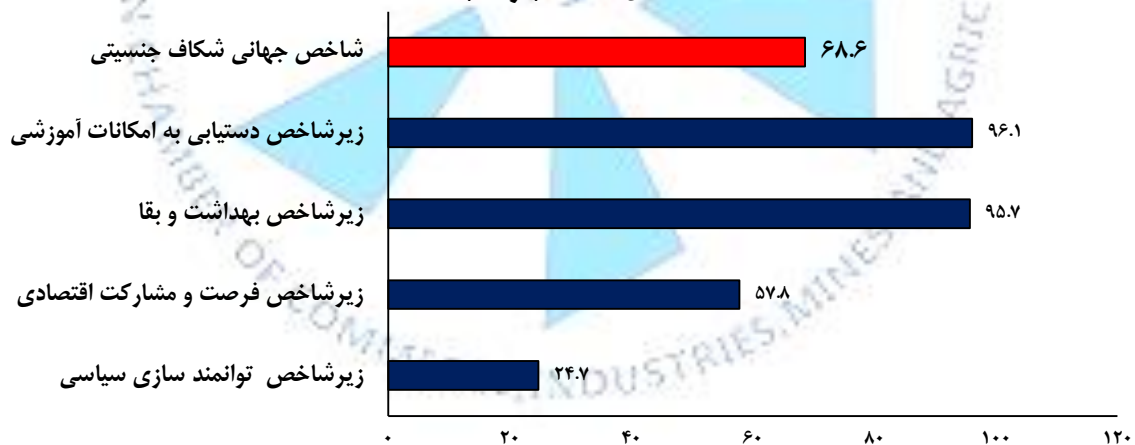
^۱ گزارش اخیر مجمع جهانی اقتصاد در خصوص شاخص شکاف جنسیتی بر خلاف گزارش‌های سال‌های قبل، با نگاهی به سال ۲۰۲۰ نگاشته شده و گزارش را تحت عنوان «شکاف جنسیتی جهانی ۲۰۲۰» ارائه کرده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

۲- در سطح جهانی، میانگین شکاف جنسیتی بسته شده برای رسیدن به برابری جنسیتی در گزارش سال ۲۰۲۰ برابر با ۶۸٫۶ درصد بوده که نسبت به گزارش قبل (۶۸ درصد) حدود ۰٫۶ درصد بهبود داشته است. در واقع، تا به امروز همچنان یک شکاف جنسیتی ۳۱٫۴ درصدی وجود دارد که هنوز در سطح جهانی بسته نشده است. افزایش مثبت در میانگین نمره جهانی نشان دهنده این است که اغلب کشورها به سمت برابری جنسیت (البته با سرعتی کند) حرکت کرده‌اند؛ در واقع ۱۰۱ کشور از ۱۴۹ کشوری که در سال گذشته و سال جاری مورد بررسی قرار گرفته‌اند، نمرات خود را در این شاخص بهبود داده اند.

۳- به طور متوسط، در میان چهار زیرشاخص شکاف جنسیتی جهانی، شکاف توانمندسازی سیاسی علیرغم بیشترین پیشرفت و عملکرد مثبت در سال جاری، همچنان بیشترین نابرابری جنسیتی را داشته و طبق نتایج گزارش، تا سال ۲۰۲۰ تنها ۲۴٫۷ درصد از شکاف جهانی توانمندسازی سیاسی بسته می‌شود. دومین شکاف مربوط به زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی است که تاکنون ۵۷٫۸ درصد از این فاصله بسته شده است، اما میزان پیشرفت در بستن دو شکاف دستیابی به امکانات آموزشی و بهداشت و بقا نسبت به سایر زیرشاخص‌ها بیشتر بوده بطوریکه این دو زیرشاخص تا به امروز به ترتیب ۹۶٫۱ درصد و ۹۵٫۷ درصد از متوسط شکاف خود را بسته و هر دو نسبت به عملکرد سال قبل خود بهبود یافته‌اند.

نمودار ۱- میزان بسته شدن متوسط شکاف جنسیتی و زیرشاخص‌های آن در جهان در سال ۲۰۲۰ (درصد)

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

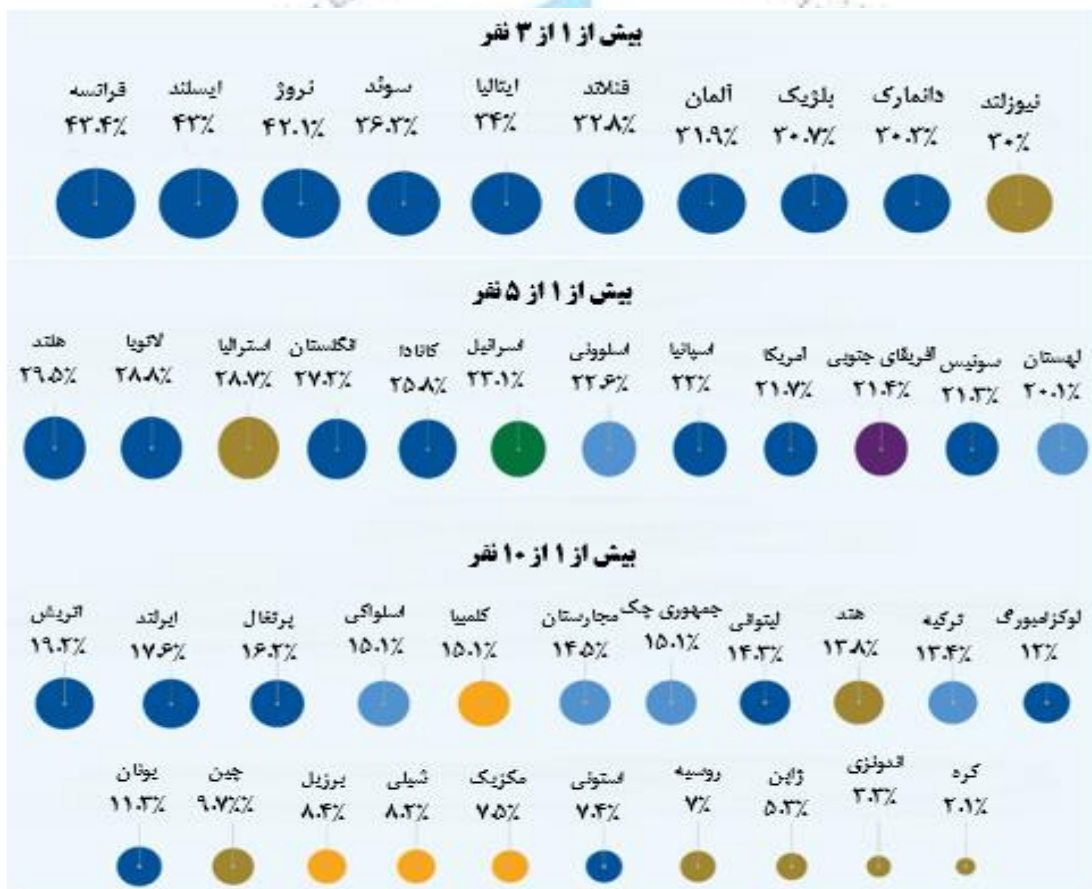
۴- با توجه به زیرشاخص توانمندسازی سیاسی، ۱۰۸ کشور از ۱۴۹ کشور مورد بررسی نمره کلی خود را در نسخه فعلی و سال قبل بهبود بخشیده‌اند که این بهبود عمدتاً به دلیل افزایش قابل توجه تعداد زنان در پارلمان کشورها در مقایسه با آخرین ارزیابی بوده است. نکته قابل توجه این است که در برخی از کشورها مانند لتونی، اسپانیا و تایلند تعداد زنان در پارلمان بطور قابل توجهی افزایش یافته است. با این وجود، تاکنون فقط ۲۵ درصد از مجموع ۳۵،۱۲۷ کرسی پارلمانی در جهان توسط زنان اشغال شده و تنها ۲۱ درصد از ۳،۳۴۳ وزیر جهان را زنان تشکیل

معاونت بررسی های اقتصادی

می‌دهند و در برخی کشورها، زنان به هیچ وجه نماینده نیستند. علاوه بر این، در طول ۵۰ سال گذشته، در ۸۵ کشور از ۱۵۳ کشور مورد نظر این گزارش، رئیس دولت هیچ وقت زن نبوده است.

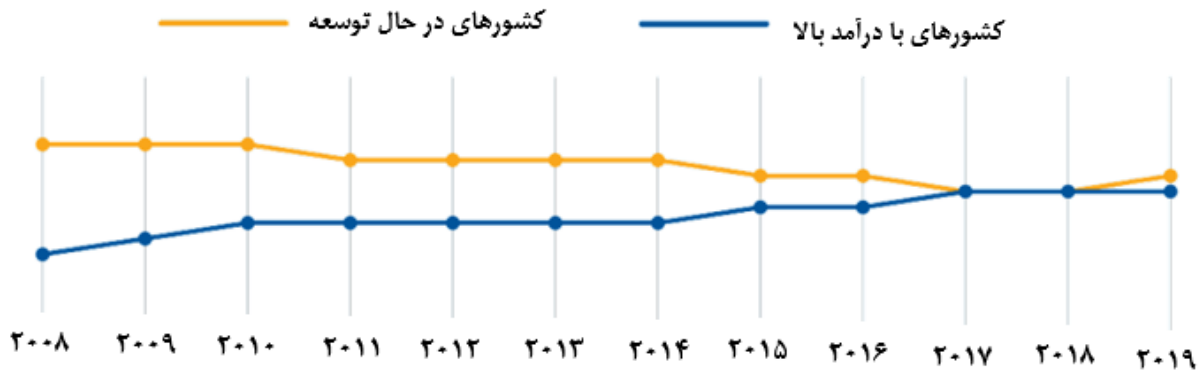
۵- به موازات افزایش نمایندگی زنان در بین رهبران سیاسی، تعداد زنان در نقش‌های مدیر ارشد در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی نیز افزایش یافته است. در سطح جهان، ۳۶ درصد از مدیران ارشد بخش خصوصی و مقامات بخش دولتی را زنان تشکیل می‌دهند (حدود ۲٪ بالاتر از رقم گزارش سال گذشته). با وجود این پیشرفت، شکاف موجود در این زیرشاخص همچنان قابل ملاحظه است؛ زیرا تنها تعداد معدودی از کشورها در حال نزدیک شدن به برابری جنسیتی هستند.

شکل ۲- سهم زنان در هیئت مدیره بنگاه‌ها در سال ۲۰۲۰

۶- روند برابری دستمزد طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۹ در جهان نشان می‌دهد برابری دستمزد برای یک کار مشابه در کشورهای با درآمد بالا طی سال‌های مذکور افزایش یافته؛ در حالی که در کشورهای در حال توسعه این مولفه با کاهش مواجه شده است.

نمودار ۲- برابری دستمزد* در یک کار مشابه

* این مولفه از طریق پرسشنامه اندازه‌گیری می‌شود و در نهایت بر اساس پاسخ‌های ارائه شده، بین ۰ (بیشترین شکاف) تا ۱ (بدون شکاف) مقیاس‌گذاری می‌شود.

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

۷- برخلاف پیشرفت آهسته اما مثبت کشورهای، مشارکت زنان در بازار کار مورد غفلت واقع شده و نابرابری‌های مالی به طور متوسط کمی بیشتر شده که این عوامل زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی را نسبت به سال قبل کمی تضعیف کرده است. به طور متوسط، تنها ۵۵ درصد از زنان بزرگسال در بازار کار مشارکت دارند (در مقابل ۷۸ درصد از مردان)، و لازم است بیش از ۴۰ درصد از شکاف دستمزدی (نسبت دستمزد یک زن به یک مرد در موقعیت مشابه) و بیش از ۵۰ درصد از شکاف درآمدی (نسبت کل درآمد حاصل از دستمزد و غیردستمزدی زنان به مردان) بسته شود. علاوه بر این، در بسیاری از کشورهای، زنان از دسترسی به اعتبار، زمین یا منافع مالی به میزان قابل توجهی محروم هستند و این امر مانع از ایجاد فرصت برای شروع یک کار و ایجاد درآمد با مدیریت دارایی‌ها برای آنها می‌شود.

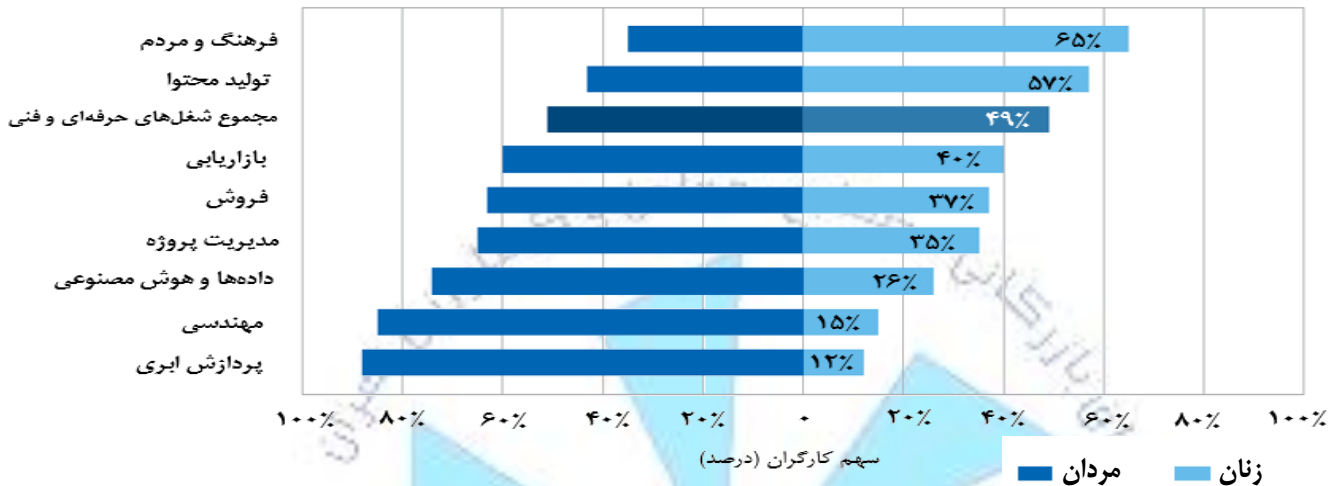
۸- شکاف‌های دستیابی به امکانات آموزشی به طور متوسط نسبتاً اندک است اما هنوز هم کشورهای وجود دارند که در آن‌ها سرمایه‌گذاری در استعداد زنان کافی نیست. باوجود آنکه در ۳۵ کشور برابری جنسیتی در آموزش حاصل شده است، در برخی از کشورهای در حال توسعه هنوز بیش از ۲۰ درصد شکاف آموزشی وجود دارد. ده درصد دختران بین ۱۵ تا ۲۴ سال در جهان بی‌سواد هستند که در کشورهای در حال توسعه بیشتر متمرکز شده‌اند. حتی در کشورهایی که دستیابی به امکانات آموزشی نسبتاً زیاد است، مهارت‌های زنان همیشه مطابق با مهارت‌های لازم برای کسب موفقیت در آینده نیست. علاوه بر این، برای اشتغال زنان در مشاغل پویاتر و با تقاضای بیشتر، همچنان موانعی وجود دارد.

همکاری بین مجمع جهانی اقتصاد و داده‌های موجود در پلتفرم نرم افزاری LinkedIn، شکاف جنسیتی بین زنان و مردان را میان مشاغل حرفه‌ای و فنی نشان می‌دهد. مطابق نتایج این همکاری، در شش خوشه از هشت خوشه حرفه‌ای و فنی (فرهنگ و مردم، تولید محتوا، بازاریابی، فروش، مدیریت پروژه، داده‌ها و هوش مصنوعی،

معاونت بررسی های اقتصادی

مهندسی و پردازش ابری) نرخ رشد اشتغال زنان بیش از ۲۰ درصد بوده است (نمودار ۲). به عنوان مثال، کارگران زن، تنها حدود ۲۶ درصد از کارگران را در نقش‌های داده و هوش مصنوعی، ۱۵ درصد از کارگران در نقش های مهندسی و ۱۲ درصد از کارگران را در نقش پردازش ابری به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۳- سهم زنان و مردان از خوشه‌های حرفه‌ای و فنی شغلی

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

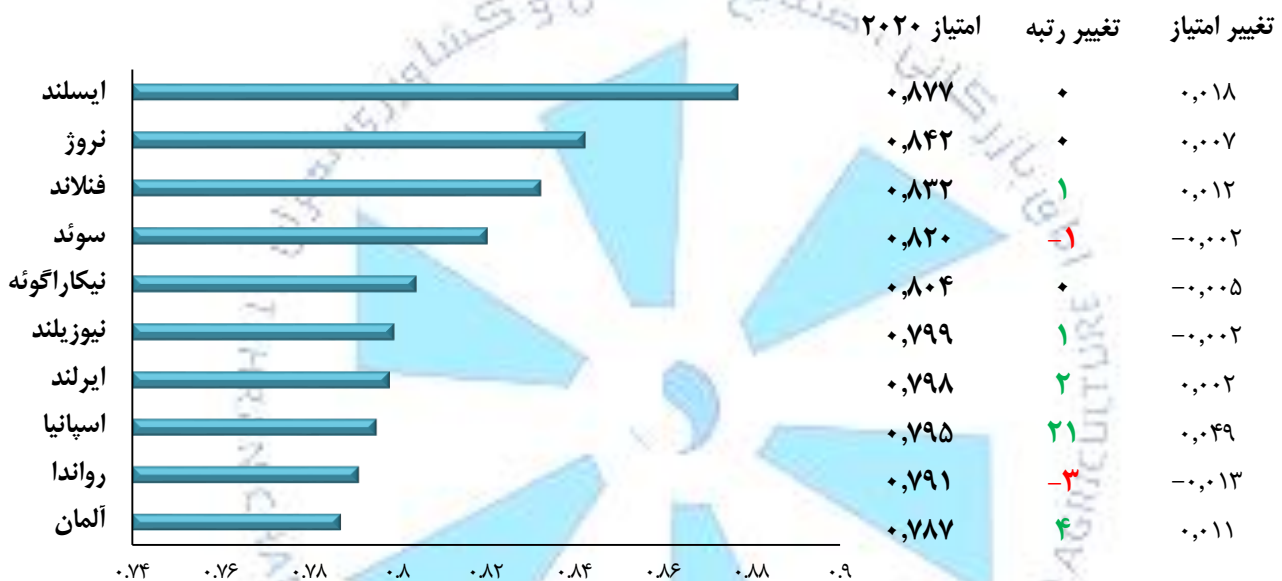
۹- مطابق نتایج منطقه‌ای گزارش شکاف جنسیتی ۲۰۲۰، سهم زنانی که در جهان از سوی شریک خود مورد آزار جسمی قرار گرفته‌اند و یا زنانی که دچار خشونت‌های جنسی شده‌اند، در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا دارای بیشترین سهم (۴۵ درصد) و در اروپای شرقی و آسیای مرکزی دارای کمترین سهم (۱۹ درصد) بوده است. این سهم برای جهان به طور متوسط ۳۱ درصد عنوان شده است.

۱۰- پیش‌بینی آینده بر اساس بررسی روندهای فعلی، نشان می‌دهد که شکاف جهانی جنسیتی در میان ۱۰۷ کشور مورد بررسی به طور متوسط طی ۹۹٫۵ سال، بسته خواهد شد. عدم پیشرفت در بسته شدن شکاف زیرشاخص فرصت‌ها و مشارکت اقتصادی، منجر به افزایش زمان لازم برای بستن شکاف شاخص شده است. به نظر می‌رسد با سرعتی که طی دوره ۲۰۲۰-۲۰۰۶ در این زیرشاخص تجربه شده، ۲۵۷ سال طول خواهد کشید تا این شکاف بسته شود. درخصوص زیرشاخص توانمندسازی سیاسی، با وجود آنکه تحولات امسال سرعت پیشرفت به سمت برابری را تسریع کرده، اما هنوز هم بسته شدن شکاف جنسیتی این زیرشاخص ۹۴٫۵ سال - حتی با این سرعت رشد- طول خواهد کشید. حوزه سوم شکاف جنسیتی زیرشاخص دستیابی به امکانات آموزشی است که این شکاف عمدتاً به لطف پیشرفت در برخی از کشورهای در حال توسعه در طول ۱۲ سال آینده بسته می‌شود و این زیرشاخص نسبت به سال گذشته تقریباً بدون تغییر باقی مانده است. در سطح جهانی، زمان بسته شدن کامل این شکاف هنوز مشخص نشده است، این در حالی است که برابری جنسیتی در زمینه دستیابی به امکانات آموزش در ۴۰ کشور از ۱۵۳ کشور مورد بررسی این گزارش به طور کامل محقق شده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

۱۱- ایسلند برای یازدهمین بار پیاپی، بهترین کشور از منظر برابری جنسیتی در جهان شده است. این کشور تقریباً ۸۸ درصد از شکاف جنسیتی خود را بسته است. پس از آن نروژ با ۸۴,۲ درصد برابری جنسیتی رتبه دوم، فنلاند با ۸۳,۲ درصد رتبه سوم و سوئد با ۸۲ درصد برابری جنسیتی رتبه چهارم را از آن خود کرده‌اند. اقتصادهای دیگر در میان ۱۰ کشور برتر شامل نیکاراگوئه (۸۵، ۴٪)، نیوزلند (۶، ۹٪)، ایرلند (۱۷، ۸٪)، اسپانیا (۱۸، ۵٪)، رواندا (۱۹، ۱٪) و آلمان (۱۰، ۷٪) هستند.

نمودار ۴- ده کشور برتر جهانی در شاخص جهانی شکاف جنسیتی

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

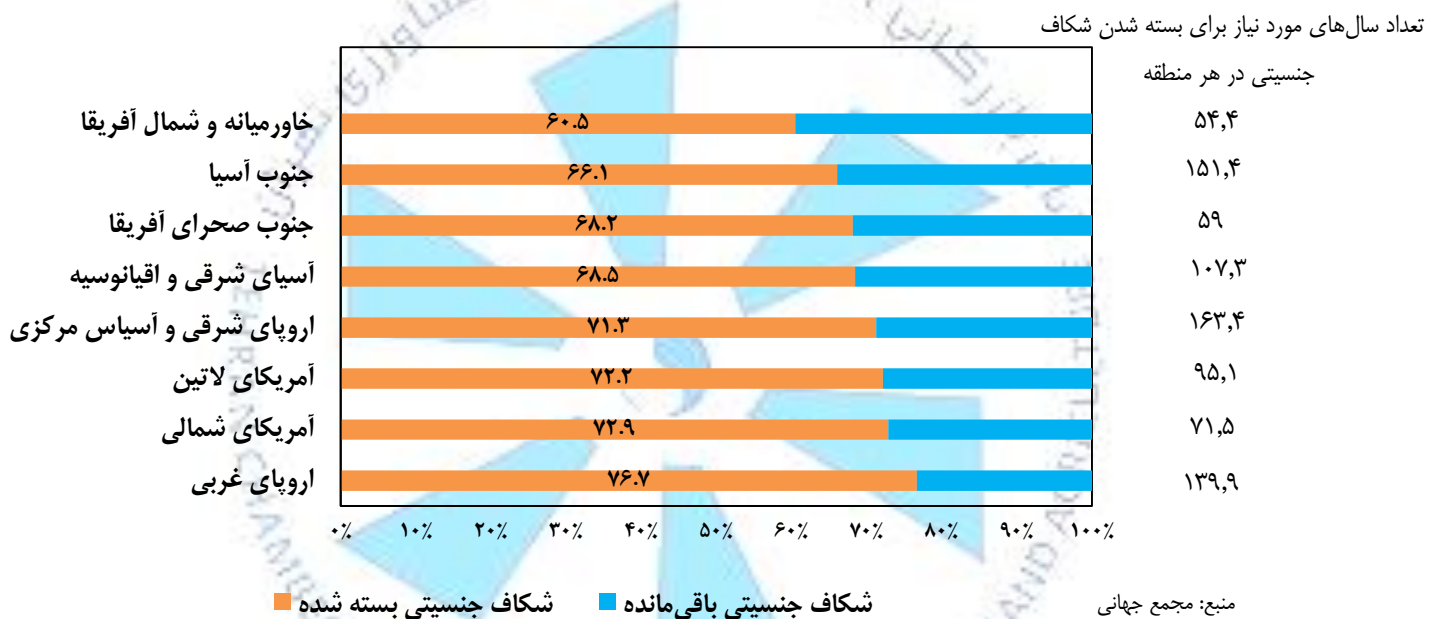
۱۲- پنج کشور با بیشترین بهبود در شاخص شکاف جنسیتی جهانی سال ۲۰۱۹ (اتیوپی، اسپانیا، مالی، آلبانی و مکزیک) که شکاف جنسیتی آنها بیش از ۳,۴ واحد درصد بهبود یافته است و همه آنها سهم قابل توجهی در حضور زنان در موسسات سیاسی داشته‌اند. در میان کشورهای مورد بررسی، بیشترین بهبود در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی متعلق به کیپ ورد، مالی، نیجریه، سیرالئون و اندونزی بوده که عملکرد خود را ۵ واحد درصد یا بیشتر بهبود بخشیده‌اند. علاوه بر این، در گزارش سال ۲۰۲۰، در میان ۱۵۳ کشور مورد بررسی، چهار شرکت کننده جدید شامل ترینیداد و توباگو (۲۴ ام)، زامبیا (۴۵)، واناتو (۱۲۶) و پاپوآ گینه نو (۱۲۷) اضافه شده‌اند.

۱۳- به طور متوسط، در هشت منطقه ارزیابی شده در این گزارش، شکاف جنسیتی جهانی بین ۶۰,۵ درصد (میانگین نمره در خاورمیانه و شمال آفریقا) و ۷۶,۷ درصد (میانگین نمره در اروپای غربی) بسته شده است. شکاف جنسیتی بسته شده در آمریکای شمالی ۷۲,۹ درصد و در آمریکای لاتین و کارائیب ۷۲,۲ درصد و اروپای شرقی و آسیای مرکزی ۷۱,۳ درصد بوده است. پس از آن‌ها آسیای شرقی و اقیانوس آرام ۶۸,۵ درصد، جنوب صحرای آفریقا ۶۸,۲ درصد و آسیای جنوبی ۶۶,۱ درصد هستند.

معاونت بررسی های اقتصادی

۱۴- با سرعت فعلی، مدت زمان بسته شدن شکاف جنسیتی در مناطق هشت گانه به شرح زیر است: در اروپای غربی ۵۴ سال، در آمریکای لاتین و کارائیب ۵۹ سال (به لطف شتاب ثبت شده در برخی از کشورهای منطقه در سال جاری)، در جنوب آسیا ۷۱٫۵ سال، در کشورهای جنوب صحرای آفریقا ۹۵ سال، در اروپای شرقی و آسیای میانه ۱۰۷ سال، در خاورمیانه و شمال آفریقا ۱۴۰ سال، در آمریکای شمالی (به علت عدم پیشرفت در منطقه در سال جاری) ۱۵۱ سال و در شرق آسیا و اقیانوس آرام ۱۶۳ سال. در حالی که افزایش سرعت در بعضی از مناطق، زمان تخمین زده شده برای بستن شکاف های جنسیتی را کاهش داده ولی همچنان پیشرفت در بین کشورها و مناطق با کندی و نابرابری همراه است.

نمودار ۵- شکاف جنسیتی بسته شده بر حسب منطقه - درصد - ۲۰۲۰

شکاف جنسیتی در ایران

ایران در شاخص شکاف جنسیتی جهانی در سال ۲۰۲۰ رتبه ۱۴۸ ام را در میان ۱۵۳ کشور به خود اختصاص داده و جایگاه آن در مقایسه با رتبه سال ۲۰۱۸ (در میان ۱۴۹ کشور) به میزان ۶ پله تضعیف شده است.

در میان کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، ایران جزء ده کشور اول برابری جنسیتی قرار ندارد و طبق گزارش مجمع جهانی اقتصاد در جایگاه ۱۶ ام و قبل از سوریه، عراق و یمن می باشد. جدول ۱ جایگاه ایران را در میان کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۲۰ نشان می دهد.

معاونت بررسی های اقتصادی

امتیاز	رتبه		نام کشورها
	جهانی	منطقه ای	
۰.۷۱۸	۶۴	۱	اسرائیل
۰.۶۵۵	۱۲۰	۲	امارات متحده عربی
۰.۶۵	۱۲۲	۳	کویت
۰.۶۴۴	۱۲۴	۴	تونس
۰.۶۳۵	۱۳۰	۵	ترکیه
۰.۶۳۴	۱۳۲	۶	الجزیره
۰.۶۲۹	۱۳۳	۷	بحرین
۰.۶۲۹	۱۳۴	۸	مصر
۰.۶۲۹	۱۳۵	۹	قطر
۰.۶۲۳	۱۳۸	۱۰	اردن
۰.۶۱۴	۱۴۱	۱۱	موریتانی
۰.۶۰۵	۱۴۳	۱۲	مراکش
۰.۶۰۲	۱۴۴	۱۳	عمان
۰.۵۹۹	۱۴۵	۱۴	لبنان
۰.۵۹۹	۱۴۶	۱۵	عربستان سعودی
۰.۵۸۴	۱۴۸	۱۶	ایران
۰.۵۶۷	۱۵۰	۱۷	سوریه
۰.۵۳	۱۵۲	۱۸	عراق
۰.۴۹۴	۱۵۳	۱۹	یمن

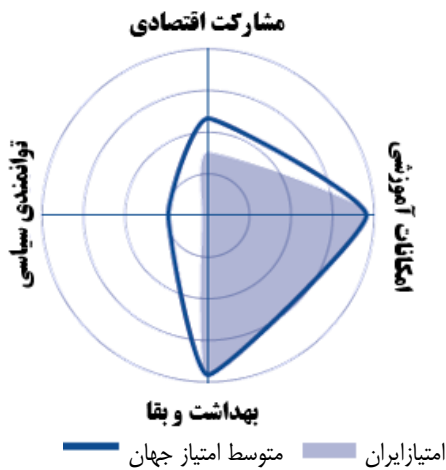
منبع: مجمع جهانی اقتصاد

جدول ۲ رتبه و امتیاز ایران در سال ۲۰۱۹ و سال ۲۰۱۸ را در زیرشاخص های شکاف جنسیتی جهان مقایسه می کند. مطابق این جدول، ایران در سال ۲۰۲۰ در زیرشاخص های دستیابی به بهداشت و بقا و امکانات آموزشی بهترین عملکرد و در زیرشاخص های توانمندسازی سیاسی و فرصت و مشارکت اقتصادی بدترین عملکرد را داشته است. همچنین در میان ۴ زیرشاخص شکاف جنسیتی در گزارش سال ۲۰۲۰ نسبت به گزارش سال ۲۰۱۸ امتیاز ایران تنها در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی اندکی بهبود داشته اما رتبه ایران در این زیرشاخص ۴ پله تضعیف شده است. در سایر زیرشاخص ها امتیاز ایران نسبت به گزارش سال ۲۰۱۸ تضعیف شده است.

جدول ۲. مقایسه رتبه و امتیاز ایران در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹

تغییرات رتبه	تغییرات امتیاز	۲۰۲۰ (در میان ۱۵۳ کشور)		۲۰۱۸ (در میان ۱۴۹ کشور)		
		رتبه	امتیاز	رتبه	امتیاز	
-۶	-۰.۰۰۵	۱۴۸	۰.۵۸۴	۱۴۲	۰.۵۸۹	شاخص شکاف جنسیتی جهانی
-۴	۰.۰۰۵	۱۴۷	۰.۳۸۱	۱۴۳	۰.۳۷۶	فرصت و مشارکت اقتصادی
-۱۵	-۰.۰۱۶	۱۱۸	۰.۹۵۳	۱۰۳	۰.۹۶۹	دستیابی به امکانات آموزشی
-۳	۰	۱۳۰	۰.۹۶۶	۱۲۷	۰.۹۶۶	بهداشت و بقا
-۴	-۰.۰۰۹	۱۴۵	۰.۳۷	۱۴۱	۰.۴۶	توانمند سازی سیاسی

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

مطابق جدول ۳، زیرشاخص‌هایی که برای محاسبه شاخص شکاف جنسیتی در نظر گرفته شده‌اند، شامل ۱۴ مولفه هستند. بررسی امتیاز ایران در این مولفه‌ها نشان می‌دهد بیشترین شکاف جنسیتی ایران به ترتیب در مولفه‌های زیر بوده است:

- مولفه‌های مربوط به زیرشاخص توانمندسازی سیاسی: به طور کلی در تمام این مولفه شکاف جنسیتی در ایران بسیار بالاست و ایران جزء ضعیف ترین کشورهای جهان به لحاظ این مولفه‌ها قرار دارد. این مولفه‌ها به ترتیب بیشترین شکاف جنسیتی شامل "تعداد سال‌هایی که زنان/مردان رئیس دولت هستند"، "حضور زنان در پارلمان" حضور زنان در منصب وزرا" هستند.
- مولفه "درآمد دریافتی تخمینی" در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی
- مولفه "نرخ مشارکت نیروی کار" در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی
- مولفه "مدیران، مقامات ارشد و قانونگذاران" در زیرشاخص فرصت و مشارکت اقتصادی

کمترین شکاف جنسیتی ایران نیز به ترتیب در مولفه‌های زیر بوده است:

- ✓ مولفه "ثبت نام در آموزش ابتدایی" در زیرشاخص دستیابی به امکانات آموزشی
- ✓ مولفه "ثبت نام در آموزش متوسطه" در زیرشاخص دستیابی به امکانات آموزشی
- ✓ مولفه "نسبت جنسیت در تولد" در زیرشاخص بهداشت و بقا

همچنین مقایسه امتیاز ایران و متوسط امتیاز جهان نشان می‌دهد:

- ❖ در میان زیرشاخص‌ها، ایران در زیرشاخص بهداشت و بقا از متوسط جهان امتیاز بالاتر و در زیرشاخص‌های توانمندسازی سیاسی و فرصت و مشارکت اقتصادی از متوسط جهان امتیاز پایین‌تری دارد. در زیرشاخص دستیابی به امکانات آموزشی امتیاز ایران به امتیاز متوسط جهان بسیار نزدیک است.
- ❖ در میان مولفه‌های مربوط به هر زیرشاخص، امتیاز ایران در ۳ مولفه از متوسط جهان بالاتر و در بقیه از متوسط جهان پایین‌تر بوده است. این سه مولفه عبارتند از: ثبت نام در آموزش ابتدایی، متوسطه و نسبت جنسیت در تولد
- ❖ ایران در مولفه‌های نرخ مشارکت نیروی کار و درآمد دریافتی بیشترین فاصله از متوسط جهان را داراست و پس از آن مولفه‌های تعداد سال‌هایی که زنان/مردان رئیس دولت هستند، حضور زنان در پارلمان و حضور زنان در منصب وزرا قرار دارند.

جدول ۳. امتیازات ایران در مولفه های زیرشاخص های شکاف جنسیتی

فاصله تا برابری جنسیتی	فاصله از		متوسط جهان	متوسط جهان	امتیاز ایران	رتبه ۲۰۲۰	
	نسبت زنان به مردان	مردان					
۰	۱	۲					
							فرصت و مشارکت اقتصادی
			-۰.۲۰۱	۰.۵۸۲	۰.۳۸۱	۱۴۷	نرخ مشارکت نیروی کار-درصد
۰.۲۴	۷۵.۳	۱۷.۹	-۰.۴۲۳	۰.۶۶۱	۰.۲۳۸	۱۴۸	برابری دستمزد برای کار مشابه ^{۱=بدترین} _{۷=بهترین}
۴.۱۹	-	-	-۰.۰۱۵	۰.۶۱۳	۰.۵۹۸	۹۹	درآمد دریافتی تخمینی-هزاردلار
۰.۱۸	۲۹.۲	۵.۳	-۰.۳۱۹	۰.۴۹۹	۰.۰۱۸	۱۴۹	مدیران، مقامات ارشد و قانونگذاران، درصد
۰.۲۶	۷۹.۵	۲۰.۵	-۰.۰۹۹	۰.۳۵۶	۰.۲۵۷	۱۱۵	کارگران حرفه ای و فنی درصد
۰.۵۸	۶۳.۳	۳۶.۷	-۰.۱۷۷	۰.۷۵۶	۰.۵۷۹	۱۲۰	
			-۰.۰۰۱	۰.۹۵۴	۰.۹۵۳	۱۱۸	دستیابی به امکانات آموزشی
			-۰.۰۰۵	۰.۸۹۹	۰.۸۹۴	۱۱۲	نرخ بیسوادی-درصد
۰.۸۹	۹۰.۴	۸۰.۸	-۰.۰۰۵	۰.۸۹۹	۰.۸۹۴	۱۱۲	ثبت نام در آموزش ابتدایی-درصد
۰.۹۹	۹۸.۳	۹۷.۵	-۰.۲۳۵	۰.۷۵۷	۰.۹۹۲	۱۰۹	ثبت نام در آموزش متوسطه-درصد
۰.۹۸	۸۲.۳	۸۰.۴	-۰.۰۲۲	۰.۹۵۴	۰.۹۷۶	۱۱۵	ثبت نام در آموزش عالی-درصد
۰.۸۶	۷۵	۶۴.۳	-۰.۰۷۴	۰.۹۳۱	۰.۸۵۷	۱۱۴	
			۰.۰۰۸	۰.۹۵۸	۰.۹۶۶	۱۳۰	بهداشت و بقا
			۰.۰۱۹	۰.۹۲۵	۰.۹۴۴	۱	نسبت جنسیت در تولد-درصد
۰.۹۵	-	-	۰.۰۱۹	۰.۹۲۵	۰.۹۴۴	۱	امید به زندگی سالم- سال
۱.۰۲	۶۴.۹	۶۵.۹	-۰.۰۱۹	۱.۰۳۴	۱.۰۱۵	۱۳۹	
			-۰.۲۰۲	۰.۲۳۹	۰.۰۳۷	۱۴۵	توانمند سازی سیاسی
۰.۰۶	۹۴.۱	۵.۹	-۰.۲۳۶	۰.۲۹۸	۰.۰۶۲	۱۴۴	حضور زنان در پارلمان - درصد
۰.۰۷	۹۳.۵	۶.۵	-۰.۱۸۵	۰.۲۵۵	۰.۰۷	۱۳۲	حضور زنان در منصب وزرا-درصد
۰	۵۰	۰	-۰.۱۹	۰.۱۹	۰	۷۳	تعداد سال هایی که زنان/مردان رئیس دولت بوده اند (در طول ۵۰ سال گذشته)

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

توصیه سیاستی:

با توجه به مطالب ذکر شده و یافته های گزارش، به نظر می رسد اگرچه بیشترین شکاف جنسیتی ایران در مولفه های مربوط به توانمندسازی سیاسی است، اما اغلب کشورهای جهان از این منظر، عملکرد ضعیفی داشته اند. آنچه گلوگاه اصلی شکاف جنسیتی در ایران به شمار می رود و در مقایسه با متوسط جهان، ضعیف ترین عملکرد را داشته، مولفه «نرخ مشارکت نیروی کار» است. به عبارتی، نرخ پایین مشارکت اقتصادی زنان در مقایسه با مردان از جمله مهم ترین موضوعاتی به شمار می رود که منجر به شکاف بالای جنسیتی در ایران شده است. به غیر از پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی زنان، آمارهای سال ۱۳۹۷ نشان می دهد از مجموع حدود ۳۰ میلیون نفر جمعیت زن بالای ۱۵ سال در ایران، فقط ۵ میلیون نفر فعال (شاغل یا در جستجوی شغل) هستند و مابقی ۲۵ میلیون نفر به دلایل متعددی از نظر اقتصادی غیرفعال هستند که ۸۳ درصد آنها را زنان خانه دار تشکیل می دهند. باتوجه به اینکه طبیعتاً بخشی از این جمعیت از تحصیلات عالی برخوردارند، دلایل عدم اشتغال آنها علیرغم توان ایجاد ارزش افزوده در کشور، باید مورد بررسی های دقیق کارشناسی قرار گیرد.

معاونت بررسی های اقتصادی

جدول پیوست: داده‌های منتخب ارائه شده توسط مجمع جهانی اقتصاد

ارزش	مردان	زنان	خانواده و مراقبت
۲۸.۹	n/a	n/a	متوسط سن زنان در تولد اولین فرزند
۲.۱۵	n/a	n/a	متوسط تعداد بچه‌ها برای هر زن
۵.۷	-	-	تقاضای برآورده نشده زنان برای خانواده (درصد از زنان ۱۵-۶۴ ساله)
۱	-	-	حق طلاق (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۲۱.۴	-	-	ازدواج کودکان (سهیم از زنان ۱۵-۱۹ ساله)
n/a	n/a	n/a	مدت مرخصی زایمان مادر/پدر (روز)، هفته
n/a	n/a	n/a	دستمزد پرداختی در طول مرخصی زایمان، درصد از دستمزد ناخالص سالانه

ارزش	مردان	زنان	آموزش و مهارت
۰.۶۲	۵۲.۱۲	۳۲.۰۵	دسترسی به علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات، درصد
۱.۱۲	۲.۷۱	۳.۰۴	دسترسی به کشاورزی، جنگلداری، شیلات و دامپزشکی-درصد
۳.۰۷	۴.۱۴	۱۲.۶۹	دسترسی به هنر و علوم انسانی-درصد
۱.۰۲	۲۷.۹۱	۲۸.۴۱	دسترسی به تجارت، مدیر و قانون-درصد
۲.۷۲	۲.۵۸	۷.۰۲	دسترسی به آموزش-درصد
۰.۳۶	۴۰.۵۴	۱۴.۷	دسترسی به مهندسی، صنعت و ساخت و ساز-درصد
۲.۶۹	۲.۸۷	۷.۷۱	دسترسی به بهداشت و رفاه
۱.۰۵	۸.۸۳	۹.۲۸	دسترسی به تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات-درصد
۲.۹۳	۲.۷۵	۸.۰۷	دسترسی به علوم طبیعی، ریاضیات و آمار-درصد
۰.۷۱	۳.۵	۲.۴۸	دسترسی به خدمات-درصد
۱.۵۸	۴.۱۸	۶.۶	دسترسی به علوم اجتماعی، روزنامه نگاری-درصد
۰.۵۳	۷.۶۷	۴.۰۸	دسترسی به آموزش حرفه‌ای-درصد
۰.۶۸	۰.۴۳	۰.۳	دسترسی به مدرک دکتری-درصد

ارزش	مردان	زنان	بهداشت
۱۶	-	-	مرگ و میر مادران، در میان هر ۱۰۰ هزار تولد
۶۶	-	-	شیوع خشونت جنسی در طول زندگی-درصد از زنان
۰.۷۵	-	-	مجوزهای قانونی برای سقط جنین به منظور حفظ سلامت زنان (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۹۹	-	-	نوزادان متولد شده توسط افراد ماهر (درصد از تولد نوزاد زنده)
n/a	-	-	مراقبت‌های قبل از تولد، حداقل چهار مراجعه (درصد از زنان ۱۵-۴۹ سال)

ارزش	مردان	زنان	مولفه های کلی
۴۴۶.۱	-	-	تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار)
۱۷.۲۲	-	-	تولید ناخالص سرانه به قیمت ثابت (هزار دلار)
۸۱۸	۴۱.۳۶	۴۰.۴۴	مجموع جمعیت-میلیون نفر
۱.۳۶	۱.۲۸	۱.۴۴	نرخ رشد جمعیت-درصد
۱.۰۲	۴۹.۴۴	۵۰.۵۶	نسبت جنسیتی (زنان به مردان)

ارزش	مردان	زنان	فرصت و مشارکت اقتصادی
۰.۲	۲۱.۰۸	۵.۲۷	نیروی کار (میلیون نفر)
۱.۸۱	۱۰.۶	۱۹.۱۸	بیکاری بزرگسالان ۱۵-۶۴ ساله (درصد از نیروی کار)
۲.۰۷	۲۶.۹۱	۵۵.۶۹	کارگران شاغل پاره وقت (درصد از نیروی شاغل)
n/a	-	-	شکاف جنسیتی پرداختی ها، درصد
۴.۰۴	۵.۲۱	۲۱.۰۴	کار بدون حقوق در هر روز، نسبت زنان به مردان
۳.۳۵	-	-	پیشرفت زنان در نقش‌های رهبری (۱=بدترین، ۷=بهترین)
۳.۵	-	-	برابری جنسیتی در نقش‌های فنی (۱=بدترین، ۷=بهترین)
n/a	n/a	n/a	هیئت مدیره انواع شرکت‌های منتخب گزارش (سهیم از تعداد اعضای هیئت مدیره)
n/a	n/a	n/a	شرکت‌هایی با مالکیت اکثریت زنان-درصد از بنگاه
n/a	n/a	n/a	شرکت‌هایی با مدیران ارشد زن-درصد از بنگاه

ارزش	مردان	زنان	دسترسی مالی
۰	-	-	حق داشتن حساب بانکی و گرفتن اعتبار (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۱	-	-	حقوق وراثت برای دختران (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۰	-	-	دسترسی زنان به بکارگیری، کنترل و مالکیت زمین (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۰	-	-	دسترسی زنان به بکارگیری، کنترل و مالکیت دارایی‌های غیرزمین (۰=بهترین، ۱=بدترین)

ارزش	مردان	زنان	آزادی مدنی و سیاسی
۱۹۶۳	-	-	سالی که به زنان حق رای داده شد
۰	-	-	تعداد زنانی که تا امروز رئیس دولت بوده‌اند
n/a	n/a	n/a	حضور زنان در لیست‌های انتخاباتی (بله/خیر)
n/a	n/a	n/a	حضور زنان در احزاب (بله/خیر)
n/a	n/a	n/a	کرسی‌های زنان در مقامات بالا (درصد از کل کرسی‌ها)
۰.۷۵	-	-	حقوق یکسان در دادگاه (۰=بهترین، ۱=بدترین)
۱	-	-	حق سفر به خارج از کشور (۰=بهترین، ۱=بدترین)